19.10.2022

Luontopaneelin vastaukset kansanedustajan kysymyksiin, HE 128/2022 vp

Kansanedustaja Petri Huru esitti kysymyksiä Suomen Luontopaneelille Ympäristövaliokunnan kuulemisen jälkeen 14.10.2022. Kuulemisen aiheena oli vihreän siirtymän investointien etusijamenettely. Alla on edustaja Hurun kysymykset sekä Luontopaneelin vastaukset.

Kysymykset:

a. Suomen luontopaneeli mainitsi kiertotaloudesta akkumateriaalitaloudessa (huomioita hankeluettelosta dia). Mikä on kantanne neitseellisten luonnonvarojen kestävästä hyödyntämisestä (vihreän siirtymän kriittiset mineraalit). Tuleeko ensisijaisesti hyödyntää kotimaisia mineraaleja ja kaivosteollisuutta, jos vaihtoehtona on keskeisen ja epävakaan Afrikan lapsityövoimalla kaivetut mineraalit?

b. Mainitsitte että metsäbiomassa ei kuulu etusijalle. Onko teillä laskelmia paljonko uusiutuvan energiantuotannon lisärakentaminen vähentää metsiemme pinta-alaa (tuulimyllyt, aurinkopaneelit, huoltoväylät sekä siirtoverkon rakentaminen)? Onko näissä metsähakkuissa huomioitu DNS ja muiden mahdollisten EU-asetusten yhteisvaikutus metsiemme jäljelle jäävään ja hyödynnettävään pinta-alaan? Mikä on kantanne ydinvoiman lisärakentamiseen ja sen säilyttämiseen taksonomian piirissä?

Vastaukset:

a. Suomen tulee aktiivisesti kehitysyhteistyön ja muun kansainvälisen yhteistyön kautta ajaa YK:n lapsenoikeuksien sopimuksen toteutumista, puuttua haitallisen lapsityön syihin ja ajaa mm. EU:hun tiukkaa yritysvastuulakia, joka velvoittaa välttämään ja vähentämään kielteisiä ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia. Hyödyntämällä ensisijaisesti kotimaisia mineraaleja emme vielä puutu haitallisen lapsityön syihin, joista merkittävimpiä ovat köyhyys, epätasa-arvo ja kouluttamattomuus (mm. Pelastakaa Lapset ry:n mukaan). Luontopaneeli ei ole muodostanut kantaa siihen, tulisiko kaivosteollisuuden mineraalien suhteen hyödyntää ensisijaisesti kotimaisia vai ulkomaisia mineraalivarantoja. Olennaista on ratkaista vihreän siirtymän ja akkumateriaalitalouden kysymykset EU-tasolla, laajassa sidosryhmäyhteistyössä sekä ympäristövaikutukset että ihmisoikeuskysymykset huolellisesti arvioiden. Tärkeintä on, että kokonaisuudessaan globaalisti aiheutetut luontohaitat ovat mahdollisimman pienet, ja kestävän kehityksen muita tavoitteita on noudatettu. Lisäksi on tärkeää, että neitseellisten mineraalien tarvetta pienennetään mahdollisimman paljon laskemalla kokonaisuudessaan luonnonvarojen kulutuksen määrää, sekä edistämällä kiertotalouden ratkaisuiden käyttöä. Luontopaneeli katsoo myös, että Suomen tulisi päivittää mineraalistrategia, jonka osana voitaisiin tarkastella metallien kokonaistarvetta sekä mineraalien louhinnan ja käytön vaikutuksia niin Suomessa kuin globaalisti ja tarvittaessa priorisoida tiettyjä, esimerkiksi ns. kriittisiä mineraaleja koskevia hankkeita.

Tarkempia kaivostoimintaan ja -lainsäädäntöön liittyviä Luontopaneelin näkemyksiä löytyy kaivoslakiesitystä koskevasta lausunnostamme lausuntopalvelusta (linkki alla).

b. Luontopaneeli ei ole tehnyt laskelmia uusiutuvan energiantuotannon rakentamisen vaatimasta kokonaismaapinta-alan määrästä Suomessa. Kokonaislaskelma ja samalla myös kokonaissuunnitelma uusiutuvan energiantuotannon sijoittelusta Suomessa olisi tarpeellinen – näin myös uusiutuvan

energiantuotannon rakentamisen luontohaitat voidaan minimoida, kuten tulisi tehdä kaikessa rakentamisessa.

Metsäbiomassalla voidaan kyllä korvata fossiilisia tuotteita ja polttoaineita, mutta bioenergia on päästötöntä vain, jos hiilivarasto ei sen korjuun vuoksi muutu (IPCC 2021). Jos bioenergiahanke lisää hakkuita, on kokonaisvaikutus luontohaittoja lisäävä ja ilmastoa lämmittävä aikajänteellä, jolla tavoiteltuja ilmastotoimia pyritään saamaan aikaan (Kalliokoski ym. 2020; Soimakallio ym. 2016). Erityinen vaara on, jos päädytään polttamaan korjuutähteiden ja sivuvirtojen sijasta ainespuuta ja runkopuuta. Luontopaneeli katsookin, että bioenergiahankkeille ja biopolttoaineille tulee asettaa tiukat kestävyyskriteerit, joilla varmistetaan, että päästövähennykset todella toteutuvat eikä luonnon monimuotoisuus vaarannu. Tästä syystä metsäbiomassa ei paneelin näkökulmasta kuulu etusijamenettelyn piiriin.

Luontopaneeli katsoo, että DNSH-periaatetta tulisi noudattaa lähtökohtaisesti kaikissa hankkeissa, myös uusiutuvan energian hankkeissa. Periaatteen tulisi ohjata siihen, etteivät hankkeet aiheuta haittaa luonnon monimuotoisuudelle. Kaikissa energiahankkeissa tulee siis selvittää huolella niiden luontovaikutukset ja minimoida luonnolle aiheutunut haitta. Esimerkiksi merituulivoiman haittavaikutuksia monimuotoisuudelle voi lieventää merialuesuunnittelulla, jolla huolehditaan, että voimaloita ei rakenneta luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeille merenalaisille matalikoille ja muutoin herkille alueille (Ahlvik ym. 2021). Jäljelle jäävät luontohaitat tulisi hyvittää ottamalla käyttöön velvoittavat ekologiset kompensaatiot.

Luontopaneelilla ei ole kantaa ydinvoiman lisärakentamiseen. Kuten yllä mainittiin, tärkeintä on kokonaisvaikutusten minimoiminen luonnon monimuotoisuudelle noudattaen myös muita kestävän kehityksen periaatteita. Lisäksi tarvittavan energian määrää on pyrittävä pienentämään esimerkiksi kulutusta ohjaamalla - nyt sähkön hinnan nousun myötä olemmekin löytäneet monia tapoja kulutuksen seuraamiseen ja hillintään.

Lisätietoja aiheista mm.:

Luontopaneelin lausunto kaivoslakiesityksestä Lausuntopalvelussa: https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/ShowAllProposalAnswers?proposalId=406b2d99-e20b-4fcc-a781-e7c8b9b7673c

Ahlvik L., Boström C., Bäck J., Herzon, I., Jokimäki J., Kallio, K. P., Ketola T., Kulmala L., Lehikoinen, A., Nieminen T.M., Oksanen E., Pappila M., Pöyry, J., Saarikoski, H., Sinkkonen, A., Sääksjärvi I. & Janne S. Kotiaho. 2021. Luonnon monimuotoisuus ja vihreä elvytys. Suomen Luontopaneeli. Suomen Luontopaneelin julkaisuja 1.

IPCC 2021. Task Force on National Greenhouse Gas Inventories, Frequently asked Questions Q2-10.

Kalliokoski, T., Bäck, J., Boy, M., Kulmala, M., Kuusinen, N., Mäkelä, A., Minkkinen, K., Minunno, F., Paasonen, P., Peltoniemi, M., Taipale, D., Valsta, L., Vanhatalo, A., Zhou, L., Zhou, P. & Berninger, F. 2020. Mitigation impact of different harvest scenarios of Finnish forests that account for albedo, aerosols and trade-offs of carbon sequestration and avoided emissions. Front. For. Glob. Change. doi: 10.3389/ffgc.2020.562044.

Soimakallio, S., Saikku, L., Valsta, L. T. & Pingoud, K. 2016. Climate change mitigation challenge for wood utilization – the case of Finland. Environmental science & technology 50(10): 5127–5134. doi: 10.1021/acs.est.6b00122

Pelastakaa Lapset. https://www.pelastakaalapset.fi/blogi/haitallinen-lapsityo-yhteistyolla-kuriin/